

Fritid

"[Jeg tilbringer fritiden] med at læse, se fjernsyn og drive den af."

Tid i fængslet fylder meget – ikke mindst fritiden. Afsoningen er en tidslomme, hvor livet sættes på stand by. Et langt øjeblik hvor man holder vejret. Så tiden er noget, der skal gå så hurtigt som muligt, helst helt forsvinde. Også fritiden. I modsætning til arbejdstiden, kan du her, indenfor de fastlagte rammer, bestemme selv. Og det kan være et tungt ansvar. For det er en svær balancegang, på samme tid, at sætte sig selv på standby og tage ansvar. "For meget af tiden her bruges til tjald og tv-kiggeri, på den måde går tiden lettest, og man skal ikke tænke over tilværelsen. Ikke engang halvdelen bruger fritidstilbuddene." Men den halvdel som brugte tilbuddene, fik til gengæld meget ud af det. Det er i det mindste den historie genstandene fortæller: billedkunst og brugskunst vidner om behovet og viljen til at holde fast i sin identitet og udtrykke den gennem at skabe. (Citater fra Livet bag tremmerne, 1992. Citat 1: tidligere fange, s.108; citat 2: afdelingsbetjent, s.126)

Vejledning til de indsatte om fritid

"Fritid: Der er mulighed for at dyrke boldsport, læder/smykkeværksted, husflid, kondicenter, gudstjeneste, gårdtur m.m. Disse fritidsaktiviteter er af hensyn til den praktiske gennemførelse, på faste tidspunkter. Desuden forefindes billard, bordtennis, diverse spil m.m. på alle afdelinger. Disse er til fri afbenyttelse uden for arbejdstiden. Der er yderligere mulighed for at planlægge andre aktiviteter. Dette ifølge aftale med afdelingspersonalet." (Vejledning til Pårørende/indsatte, Statsfængslet Horsens, Kriminalforsorgen, okt. 2003, s. 9-10)

Fritid

I fængslet kunne fangen ikke sige og gøre, hvad han havde lyst til. Men mange fandt alligevel måder at udtrykke sig på. For eksempel ved at skrive dagbøger og breve, synge eller spille et instrument, eller ved at male fik de mulighed for at omsætte tanker og følelser - og dele dem med andre. "Det du har inde i dig selv, skulle gerne afspejle sig i det, der bliver hængt op på væggen" Fange 2010

Om cellen

I cellen opholdt man sig, når man havde fri. På nogle afdelinger kunne man være sammen med de andre fanger på afdelingens fællesrum, men kl. 21.30 blev alle låst inde for natten. Derefter skulle der en god grund til at blive låst ud inden kl. 7 den næste dag, hvor dagen begyndte igen.

Cellen var det eneste på fængslet, som man havde for sig selv. Stue, køkken og toilet delte man med de andre. På cellen kunne man være sig selv, næsten – for den blev undersøgt af personalet mindst en gang om måneden.

I cellen kunne man have billeder af sin familie. Man kunne dyrke sin hobby og indrette sig med radio, tv, musikanlæg og lignende. For at give cellen et mere hjemligt præg, kunne man få lov til at medbringe eget sengelinned.

Farven på væggen blev til gengæld bestemt af fængslet. Kun, hvis man havde en dom på over 5 år, kunne man få lov til at få en anden farve. Men det skulle være lyse farver og man skulle selv betale og selv udføre arbejdet i fritiden.

Fange om forholdet mellem betjente og fanger

"Fangerne søger at inddrage gangen som en del af deres fælles privatsfære. Med småborde, stole, planter, akvarier, reoler osv søger de at skabe et opholdsrum – en fælles stue...Fangerne accepterer kun vogterne på gangen i tjenstligt medfør...fangeren ønsker ikke at have socialt samkvem med vogterne, fordi der ikke er tale om et ligeværdigt socialt samvær. Fangeren føler vogteren har en anden dagsorden end social samkvem – nemlig overvågning. Set fra et fangeperspektiv er det meget ubehageligt at vogterne trænger ind i de få frirum og fritider, hvor fangeren ikke er under overvågning og kontrol. Ikke fordi fangeren nødvendigvis vil foretage sig ulovlige ting, men fordi han søger at opretholde en rest af uovervåget privatliv."

(Tidligere fange i Vridsløselille, Torkil Lauesen, Magt og modmagt i fængslet, online-artikel printet 29. oktober 2009, der bygger på bogen: Fra forbedringshus til parkeringshus, 1988)

Team Svendsen

I 1998 blev et løbehold oprettet på fængslet. Fængselsoverbetjent Georg Svendsen ville gerne, at fangerne fik noget indholdsrigt at give sig til i deres fritid. Derfor fik fanger, der var blevet godkendt til uledsaget udgang, mulighed for, sammen med ham, at komme på et løbehold. Først løbetrænede de på fængslets løbebane på gårdtursarealet og da kondien var blevet god løb de hver søndag ud ad porten og rundt om Bygholm Sø ved Horsens. Herefter var målene Horsens-løbet, Vejle-løbet og maratonløbet i Århus. Løbene gav både fangerne, to til ti stykker ad gangen, en god fysisk form, men også noget at se frem til og bruge tiden til: "De sætter sig et mål, og det, tror jeg, er positivt for de fleste", udtalte Georg Svendsen til Horsens Folkeblad i 1999. Derudover gav løbene en bedre stemning: "Vi får en fælles interesse. Når vi mødes i fængslet, snakker vi tit taktik, løbetider, nye mærker i løbesko, kost eller kommende løb. Dagligdagen bliver mere tålelig på den måde." (Citater: Horsens Folkeblad 20. januar 1999 og Horsens Folkeblad 1. juni 1993)

Hobby

I fritiden havde fangeren mulighed for - indenfor bestemte grænser - at gøre, hvad han ville. I fængslet var der blandt andet mulighed for at lave håndarbejde, som kunne bruges til gaver eller sælges på en af fængslets husflidsudstillinger. De ting, som blev fremstillet, var ofte efter forlæg fra en hobbylærer. Derfor kunne hobbyaktiviteterne godt have et præg af masseproduktion.

Gammel Celle i 1970'erne

I 1970'erne blev Gammel Celle nedlagt som celleafdeling, og i stedet blev afdelingen omdannet til terapiafdeling. I terapiafdelingen holdt småfagene til, hvor de indsatte arbejdede med forefaldende arbejde, som for eksempel at samle julekalendere. I nogle af cellerne blev der også indrettet små værksteder, hvor de indsatte i deres fritid kunne arbejde med blandt andet læder og træ, eller male billeder. Desuden blev der indrettet et redaktionslokale i to sammenlagte celler på 2. etage, hvor fangebladet "Rebstigen" holdt til.

Fangebladet Rebstigen

Horsens Museums Fængselssamling har netop modtaget en komplet samling af fangebladet "Rebstigen" fra 1969 til 1982. Den er doneret af en tidligere fange, som også var redaktør af bladet gennem en årrække.

Rebstigen var et blad, som blev produceret på Statsfængslet i Horsens. Det blev lavet af fangerne selv. De skrev, redigerede og trykte bladet, som udkom på månedsbasis. Men alle, både indenfor og udenfor fængslet, kunne bidrage med artikler og læserbreve. Man kunne vælge at være anonym, det eneste krav var, at redaktionen kendte skribentens rigtige identitet.

Rebstigen var ikke det første fangeblad i fængslet i Horsens. I slutningen af 1940'erne havde bogholder Th. Møller taget initiativ til et blad kaldet "Kontakt", hvor fangerne kunne komme med indlæg. Kontakt udkom dog ikke i ret mange år, og i 1960'erne følte fangerne igen, at de havde brug for et talerør. En gruppe fanger tog derfor initiativ til Rebstigen. Deres håb var, at bladet kunne "blive et positivt led i den interne kommunikation og på samme tid skabe kontakt med de kredse udenfor murene, der i den kommende tid har mulighed for, at præge den aktuelle debat". (Rebstigen, nr. 1, oktober 1969, 2. trin).

Det første nummer udkom i oktober 1969, og var skrevet på en Olympia skrivemaskine, (som ifølge redaktionen havde skylden for stavefejl). På grund af tekniske vanskeligheder var der kun tryk på den ene side af papiret. Bladet fyldte 13 sider, som af redaktionen blev kaldt "trin", og de fleste var illustreret med tegninger. Tegneren var fange nummer P.461, der kaldte sig selv for bladets fødselshjælper. Allerede fra det næste nummer var P.461 ikke mere med i redaktionen, da han var blevet løsladt – eller udskrevet, som redaktionen kaldte det. Men hans tegninger blev brugt igen i de næste mange årgange. Forsidens logo, en fange, der kravler over en mur og ned af en rebstige, blev bibeholdt frem til 1981.

I det første nummer, brugte alle skribenter, inklusive den tre mand store redaktion, fangenumre i stedet for navne. Men det blev ændret allerede i næste nummer, og fremover stod navne, pseudonymer, fangenumre og betjentnumre blandet mellem hinanden.

Rebstigens emner var en blanding af artikler, læserbreve og serviceoplysninger, for eksempel nyt fra Direktoratet og månedens film (i oktober 1969 "Poker i Dodge City" og "Far laver sovsen", begge i farver.) Særligt i bladets første levetid opfordrede redaktionen læserne til at fatte blyant og papir og indsende indlæg. Det tyder på, at folk var tilbageholdende med denne nye mulighed for at ytre deres mening på. Men med tiden kom der flere indlæg, og bladet kom op på over 30 trin.

I Rebstigen kunne man læse om de emner, der optog fanger og/eller personale. Det faste indlæg "Hørt i forbifarten" giver et øjebliksbillede af, hvordan fængslet fungerede og hvilke ting, der var på vej til at blive ændret. For eksempel var det i oktober 1969 blevet hørt, at brevcensur, det vil sige at fangernes post blev læst igennem af personalet, snart ville blive ophævet. I maj 1970 kunne man læse, at brevcensuren nu var ophævet.

Rebstigen blev omdelt til fanger og personale i fængslet, men bladet kunne også sendes til folk uden for fængslet. Horsens Museums Fængselssamlings eksemplarer vil nu blive registreret og kan derefter ses på Museernes Samlinger. Men Rebstigen er også på Horsens Bibliotek og kan lånes af alle, der gerne vil læse mere.